

HANIEBNI (68) *av*

haniebnie (60), **ganiebnie** (8); ganiebnie *OpecŻyw* (7), *GórnDworz*.

a oraz oba e jasne.

comp haniebni(e)j (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVII w.

1. *W sposób hańbiący tego, kto źle postępuje, hańbiąc samego siebie; foede Mącz* (18) : *SeklKat* K3v; *RejWiz* 172; *BibRadz Hab* 2/16; *OrzRozm* C2; *Mącz* 132d, 228a, 289c; *GórnDworz* Ee4; *RejPos* 64; Dobrec było y ono iábłko ktorego Adam w Ráiu vkušíł: lecz że to przeciw rofkazaniu Bożemu wczynił/ hániebnie zgrzelzył *WujJud* 197, 33v; *HistHel* B; Hániebniem zbłądził/ iednákeś/ o Pánie/ Láfkáwe vcho miał/ ná moje łkánie *GrabowSet* M2v; Máiąc rupie od piwá ktorem fię był zálał/ Ták bárzo że we błoćie hániebnie fię walał. *CzahTr* K4v.

Zwroty: »haniebnie szkaradzić« (1): *Foedissima senectuti luxuria*, Niecziftość ftárego człowieka hániebnie łzpaćy y łzkárádzy. *Mącz* 132d.

»haniebnie szpacić« (1): *Mącz* 132d *cf* »haniebnie szkaradzić«.

Szeregi: »marnie a haniebnie« (1): ále iákie było dokończenie ich/ ták iż márnie á hániebnie poginęli. *RejPos* 138v.

»haniebnie a (i) sprośnie« (1): iż nádanie ták wielkie przodkow nászych ták hániebnie á łprośnie łye obraca *OrzRozm* H3v.

»haniebnie a sromotnie« (1): widzimy iáko hániebnie a fromothnie vpádli w wielki bład. *SarnUzn* Bv.

2. *W sposób pozbawiający czci, uwłaczający czci; foede, spurce Mącz* (35) : A tak tym fałłfywym wolaniym włłfytek lud na Iezufa pobudzili/ ij pochwáciwłłfy kamienijé/ ij bloto/ czym kto mógl náń rzutzali/ ij blotem go ganiebnie s plułkali. *OpecŻyw* [123], 111v, 113; *KrowObr* 167v; *OrzRozm* C2v; Był [*Krystus*] karan biczmi/ koroná ćirniowá koronowan/ náořtátek hániebnie ná krzyżu rořciágnion. *BielKron* 139; Węgrow łiedń łeth było ktore wodził Sokolopeter/ ále vłzli od Polakow towarzyřzow: przeto Krol Mátyařz pofukawřzy ie hániebnie/ wzdzyał niektorym łpodnice ná głowę/ twarzy im pozalłaniawřzy/ z wořka precz wygnał *BielKron* 394, 393v; Spurce in aliquem dicere, Szpátnie/ hániebnie o kim mówić. *Mącz* 411a; Tedy gdyř ták hániebnie Iowinian ná páłac przed oblicznořć wřzytkich był wywiedzion *HistRzym* 44, 42; iż mu drugi á zacny człowiek tuř v práwá hániebnie łáiał głořno/ wřzem opowiedáiąc áby łie go łtrzegli/ bo then zá kopę zdrádzi ilekolwiek potrzebá rázow. *RejZwierc* 96v; *WujJud* 11; *CzechEp* 138; *ArtKanc* E4, M16v; *LatHar* 80; *CzahTr* Bv.

Zwroty: »żywot [czyj] haniebnie splugawić« = *dokonać gwałtu* (1): ktorzy byli zgwałćili pánienkę łzkárádzie obnáżywřzy nogi iey/ y żywot iey hániebnie [*in confusionem*] łplugáwili czyniáć to nád twoie rofkázanie *BudBib Iudith* 9/2.

»haniebnie umrzeć (a. umierać« (3): *OpecŻyw* 98v, 150v; władził go ná wieczne więźnienie/ y thám hániebnie vmárl/ á dziećiom iego wřzytek łtátek pobrał *BielKron* 429.

»haniebnie [kogo] używać« = *dokonać gwałtu* (1): á wřziáwřzy żonę moię/ hániebnie iey vřzywáli [*incredibili furore libidinis vexantes*]/ thák że theř vmárlá. *Leop Iudic* 20/5.

»haniebnie zabić, stracić, zabit« [szyk zmienny] (1 : 1 : 4): Potym rychło hániebnie zábit niewiedzyeć od kogo. *BielKron* 175, 152v, 326, 393v; Foede interemptus, Hániebnie zabit. *Mącz* 132d; A ták żeby go zá to/ ná śmierć ofądzili/ Aiáko to bluźnicę/ hániebnie ftrácili. *HistHel* Dv.

»haniebnie (za)mordować, umęczyć, umorzyć, umorzon« (2 : 1 : 1 : 1): ij kto mi to dá nędzné/ [...] ijżbych fie nad nijm naplakala/ pirwéy niżliby ganiebnie vmorzon. *OpecŻyw* 111; *RejWiz* 86; *RejPos* 187; iż Bogá/ Mefyafzá (żydowłzczy przełożeni) y páná fwego włafnego/ná śmiertelnym tylko człowieczeństwie iego hániebnie zámordowali. *CzechEp* 142.

»haniebnie zelżyć« (1): ktorými [słowami] ták hániebnie zelżył piłmo ś. *CzechEp* 126.

Szereg: »sromotnie i ganiebnie« (1): ijż on baranek będątz niewinny/ z wielką miłością przyjął nałfe grzéchy/ za ktoré on cięłko pokutowál ij fromotnie ij ganiebnie byl najgráwán. *OpecŻyw* 122v.

3. *Wyraża w sposób ekspresywny intensywność, nasilenie czynności lub stanu przeważnie o charakterze przykrym; strasznie, okropnie, okrutnie; crudeliter, foede, foedum in modum, gladiatorie, immaniter, impotenter, indigne, indignum in modum, tetre, tyrannice Cn (15) :*

a. *Z czasownikiem (14) :* *BielKron* 369; Do miłości. [...] Ku temuś mię kréfowi fwym pochlebftwem wiodlá/ Abyś mię czáfu fwego ták hániebnie zbodlá. *KochFr* 110; *OrzJan* 80; Ktore [wieści] fię znácznie dżiśia ná iaw wykładáią/ Ták że fię znác hániebnie Krześcijánom dáią. *CzahTr* E3, E3, F2, L2v; *PaxLiz* B3.

Zwrot: »haniebnie porazić, porażon« [szyk zmienny] (3 : 3): iż niebył nigdy hániebniey żadny Krol Węgierłki porážon iáko w ten czás/ bo ledwey zá czterzy niedziele Krol do domu przez gory przyłzedł *BielKron* 350; iż nie mogli áni ná zad áni ná przod wynidź/ thám ie Prufacy porážili hániebnie. *BielKron* 355v, 256v, 258v, 327, 350.

b. *Z przymiotnikiem i przysłówkiem (1) :* Ktore mury ieżłize fię ná was obála/ To pewna że was ciężko hániebnie przywála. *CzahTr* E4; [Tátárowie okrzyk hániebnie wielki vczynili *BielKron* 1597 168 (*Linde*)].

Synonimy: **1.** *sprosnie, sromotnie, szkaradzie, szpatnie; 2. sprosnie, sromotnie.*

Cf GANIEBNO